PRAELUCENTE JEHOVA, COMMENTATIO DE ABUSU, PER LEGUM POMOERLA...

Johann Heinrich Kleinschmidt,
Johann Reinhard Bödicker, ...

INTROITUS.

PUblicum Jurisprudentię polemicæ Experimentũ facturi, argumentum per universam juris compagem diffusum, & ex variis subinde analectis congestum, succinctâ rimamur indagine. Multa Herennium Modestinum, *notando & disputando*, feliciter investigâsse ac decrevisse, dicæologia nostra comprobat *in l. ult. §. 16. de muner. & honor.* Tentamus & nos discutere ea, quæ non minus venustate, quàm flore luxuriant, & amplissimum commentationis atq; spicilegii fructum, post se relinquunt. Sit igitur Numinis indultu.

APHORISMUS I.

ABusus est Juris constituti aut legitimè acquisiti, vel competentis, in læsionem vel injuriam, illicitè aut irreverenter

cap.24. ibi: *pertrahantur ad abusum X. de priv. & exccp.priv.* Vel: Est usus liciti in illicitum conversio. Gloss. *in marg. ad l.5. §.1. de usufr. ear. rer. &c.* ubi ait: *Abusus propriè malum usum significat.*

II.

JUris vocabulum hoc loco tum legem publicam, tum quamlibet facultatem, à natura, lege vel homine tributam, significat *l.1.pr. de S.P.R. l.54. de R.I. princ. I. de act.* Vinn. *Jurispr. contr. in adit. cap.1. princ.* Feltmann. *ad l.2. §.4. de O.I. num.5.* cum de eo duntaxat, quod legitimè usurpandum, expediendum aut exequendum alicui est permissum & concessum, illegitimè verò exercetur, prædicetur abusus *cap.32.* ibi: *permissâ abutitur potestate. X. de sent. excomm.* Quô ipsô differt, (1.) à delicto, quod factum quodlibet illicitum, ejusmodi facultate quantumvis haud concessâ, admissum, designat *l.25. §.1. de O. & A.* Unde si pater, filio peculium castrense habenti, furtum faciat, non tàm potestate suâ abuti, quàm delinquere censetur, eâque de causâ utili actione conveniri potest *l.52. §.6. de furt.* Idem dicendum, si quis fame alium necaverit, *l.9. §.2. ad L. Aquil.* (2.) à non usu, qui merè privativè se habet, & in totali juris quæsiti omissione consistit *l.16. C. de usufr. junct. §.3. Inst. eod.* (3.) à contrario usu, qui in spontanea Juris sive privilegii renunciatione seu contraventione positus est *cap.6. X. de priv.* Tapia *ad l. ult. de const. princ. part.2. cap.2.* ubi hoc latè persequitur. Quare si quis catastro civico se suaque bona patiatur describi, censetur immunitatem à muneribus realibus abdicâsse *l.1. & t.2. C. de his qui sponte publ. mun. sub.*

III.

III.

NOn incongruè abuſus dici poteſt (1.) ratione *cauſæ efficientis*, alius *juris conſtituti*, alius *acquiſiti* (2.) ratione *materiæ*, alius *perſonarum*, alius *rerum*, itemque alius *totalis*, alius *partialis*. (3.) ratione *formæ*, alius *doloſus*, alius *culpoſus*, nec non alius *poſitivus*, alius *negativus*. (4.) *Ab Effectu*, alius *pœnalis*, alius *rei perſecutorius*, quas ſingulas ſpecies conveniens indago deinceps dilucidabit.

IV.

IDem, quod Ulpianus *in l. 1. §. 2. de ſuſp. tutor.* tradit, & Imperator *in princ. I. eod.* repetit, crimen ſuſpecti ex *L. XII Tabb.* deſcendere, abuſui quoque haud incongruè aptatur. Quantumvis enim jure etiam naturali improbetur, ejusque coërcitio illi conveniens ſit, cùm nihil tàm inhumanum ſit, quàm â natura ad ſalutem hominum data, ad bonorum peſtem perniciemque convertere, bene monente Cicerone *lib. 2. Officior.* Et ipſe quoque Deus, tum Sanctiſſimi Nominis ſui, tùm Creaturarum abuſum graviſſimis peccatis accenſeat *Exod. 20. v. 7. & 31. v. 4. Ioſ. 7. v. 1. 2. & 24.* tamen quia Romani, abuſus in omnibus cauſis ac negotiis occurrentes, accuratiſſimè notârunt, & ſpecialius expreſſerunt, neque eos duntaxat, qui æquitati naturali adverſantur, verum & hos, qui utilitatem publicam offendunt, nominatim produxerunt & taxârunt, quin etiam omnibus & ſingulis certas ac determinatas pœnas aut perſecutiones præſtituerunt, hinc rectè quoque Juris Civilis dici poteſt. Quam ob cauſam non minus illi, qui lege, quàm qui naturâ, obnoxii redduntur, ſubjectum abuſus conſtituunt, ut *ex ſeqq.* apparebit.

V.

JUs autem, circa quod verſatur & committitur abuſus, reſpicit vel *perſonas*, vel *res*. *Perſonas*, conſideratas tùm *abſolutè*

ta rursus vel *imperiosæ* vel *civilis*. *Imperiosæ* itidem vel *dominica* vel *patria*, & *illius* vicissim vel *durantis* vel *solutæ*.

VI.

SI durat potestas dominica, eàque dominus in servum intolerabiliter sæviendo, eumque infami injuriâ afficiendo, abutitur, virtute dominii supereminentis seu jurisdictionis, cujus *in* §. *ult. Inst: de his qui sui vel alien. jur. sunt*, nec non in *artic. 10. Instr. Pacif. Osnabr.* genuinus latet fons & character, cogitur eum, bonis conditionibus & pretio accepto, vendere *d.* §. *ult.* cum liberum rerum suarum arbitrium in servo, ceu nobiliori creatura, meritò restringi Vultej. *ad d.* §. *ult. in fin.* & publicè caveri debeat, ne quis re suâ malè utatur. *Vid.* Tabor. *Barbos. locupl. lib. 1. cap. 7.* §. *2.* Sic & maritus in servos dotales immoderatam exercens sævitiam, coërcetur, tametsi in proprios quoque eandem exerceat *l. 24.* §. *5. solut. matrim.* Peccandi etiam necessitas servo imposita, aut gravi morbo afflicti è domo ejectio, ut temerarium abusum inducit, ità quoque dominicam potestatem penitus tollit *l. 6. C. de spectac. l. unic.* §. *3. C. de latin. libert. toll.*

VII.

HAud dispari modo homines proprii, in quibus vestigia quædam pristinæ servitutis deprehenduntur *add.* Gail. *de pigner. obs. 8. num. 4. & 5.* Colleg. Argent. *tit. de stat. homin. th. 18.* ob nimiam crudelitatem nexu dominorum liberantur Stamm. *tr. de servit. Personal. lib. 3. cap. 25.* Struv. *Synt. Civil. Ex. 40. th. ult. num. 5.* Quâ de causâ etiam invaluit, ut propter novas operas & exactiones, per sævitiam impositas, mandata sine clausula decernantur Gail. *lib. 1. obs. 17.* Myns. *cent. 5. obs. 8. num.*

num. 12. quin imò ſuperior citra illorum inſtantiam, ſævientes dominos coërcere poſſit, Gail. *d. loc.* Mantz. *ſpecial. in Iur. Comm.* voce Abuſus. *num 3.17.28.31. & 33.*

VIII.

NEque aliud dicendum de Vaſallo, quippe cui ob nimiam ſævitiam, quam in ſubditos exercet, feudum auferri ſolet, Struv. *Synt. feud. cap. 15. aph. 5.* Manz. *d. l. num. 2.* adeò, ut ſi ſævitia illa ſit notoria, & Vaſallus ſæpius à domino admonitus, ab ea non deſiſtat, proptereaque ruſticis ipſi ſubjectis, ne amplius cenſum ac ſervitia præſtent, interdictio facta ſit, tamen poſſeſſorio agenti vaſallo, feudum reſtitui haud debeat Fachſ. *conſ. 5. quæſt. 1. num. 2.*

IX.

SOluta per manumiſſionem poteſtate, ſi patronus jure ſuo abutatur, & libertum non alat, neque congruos ſumptus, ut obligationi operarum præſtandarum ſatisfacere poſſit, decernat, jus patroni perdit *l. 5. §. ult. de jur. patron.* & hic ab ea per prætorem liberatur *l. 20. pr. de oper. libert.* Neque compos fit ejusdem ſucceſſionis, qui libertum defunctum capitis accuſavit, neque tamen perfecit, quique libertum ex libertate in ſervitutem petiit, nec ab actione deſtitit *l. 9. §. 1. l. 10. l. 11. de jur. patron. l. 9. l. 14. pr. & §. §. ſeqq. de bon. libert.*

X.

NAturalem erga liberos charitatem, ſi pater ſusque deque habeat, ſuamque poteſtatem in fœdum & inofficioſum abuſum convertat, dum iis malefacta imperat, alimenta denegat, inſidias ſtruit, aut modum in caſtigando, *vel malè contra pietatem eos afficiendo, vel plane trucidando, quod aliâs olim ipſi licitum erat l. 11. in f. de lib. & poſth. hered. inſt.* excedit, jus

ſuum

rent. manum. fuer. in pietate siquidem, non atrocitate ... consistere debet *l.5. ad L. Pompej. de parric.* Sicut etiam ejusdem testamentum, in quo contra pietatem liberos excludit, querelæ inofficiosi subjacet *l.1.&t.5. de inoff. testam.* & quidem colore furoris, eâ in re olim necessario, hodie non amplius prætexendo Fransck. *ad dict. tit. de inoff. testam. n.10.* Manz. *ad princ. Inst. eod. in fine.*

XI.

DUm quoque arrogator potestatem ex legis præscripto non usurpat, sed filium impuberem, injustè exhæredat, aut citra meritum emancipat, hanc abusus sui sentit pœnam, ut quartam bonorum suorum, & quidem indifferenter omnium seu universorum, ei relinquere obstringatur §. *3. Inst. de adopt.* Fransk. *Ex. 2. quæst. 9.* Locam. *quæst. ad Inst. 32.*

XII.

NOn abs re quoque huc refertur abusus præceptorum, legis siquidem aquiliæ actione, quando limites in coërcendo transiliunt, conveniri possunt, cùm levis saltem & moderata, seu ad monendum & docendum tendens castigatio, iis sit permissa *l.5. §. ult. ad L. Aquil.* & præceptoris nimia sævitia culpæ annumeretur *l.6. eod.* Similiter cum non minus disciplinæ, quam artis causâ pueri tradantur magistris seu opificibus, hi quoque ob abusum, quatenus forte puer ob vulnus illatum in operis præstandis impeditur, quodque in ejus curationem impendi debuit, eadem actione tenentur *l.7. princ. dict. tit.*

XIII.

QUod si tamen in tantum excrescat sævitia, ut puer à magistro aufugere cogatur, ad eum, non nisi præstitâ prius

cautio-

cautione, redire compellitur Beyer. *tr. de Tyrone. cap. 10. §. 3. n. 529.* Imò si & hujus elusionem, ob genium admodum immitem, intractabilem & furiosum metuat, à magistratu, ut alii tradatur magistro, causâ cognitâ rectè impetrabit Beyer *d. loc. num. 527.*

XIV.

MUltis etiam modis tutores potestate abutuntur, quando providentiam pupillarem, cujus intuitu dominorum instar habentur *l. 27. de adm. tut.* non præstant, veluti si pupillum non defendunt *l. 10. eod.* alimenta aliosve sumptus, secundum dignitatem & facultates eorum, non suppeditant *l. 13. d. tit.* aut si arbitrio suo eâ in re confidere nolint, prætorem pro congruis alimentis decernendis non adeunt *l. ult. C. de alim. pup. præst.* vel etiam hac de causâ latitant, aut bona pupilli ad alimenta haud sufficere temerè & per medacium asseverant §. 9. *&*. 10. *Inst. de susp. tut.* vel denique in educando aut erudiendo pupillo debitam curam ac sollicitudinem non adhibent *l.* 12. §. 3 *de adm. tut.*

XV.

QUæ de potestatibus regali similibus, iisque finitimis, dicta sunt, procedunt præterea in civili seu maritali vid. *l. 14. §. 1. solut. matrim.* Tabor. *part. elem. part. 1. th.* 17. Abutitur enim hâc maritus, quando mulierem defendere, totamque familiam alere atque educare negligit *l. 4. l. 5. pr. &* §§. *seqq. de agnosc. & al. lib.* tametsi illa dotem non inferat *Nov. 22. cap.* 18. vers. *Siquis sub potestate* &c. Struv. *Exerc. 30. th. 5.* aut eâ illatâ, lucri partem, nullam verò damni in conventionem deducat Abraham à Wesel. *tract. de connub. bonor. societ. tract. 2. de pact. dotal. n. 96.*

IDem dicendum, si eam lenocinio mancipat *l. 2. §. 2. & seqq. ad L. Iul. de adult.* sive mercalem habet, ut dicitur *l. 5. C. de cond. ob turp. caus.* vel si fustibus aut flagellis cedit *Nov. 117. c. 14.* quô casu tantum, quantum valet pars tertia donationis propter nuptias, illi solvere tenetur *d. Nov. junct. auth. Sed novo. C. de repud.* Quòd si verò nimiam & continuam exerceat sævitiam, perque eam mulierem in vitæ periculum conjiciat, separatio thori & mensæ decerni solet Carpzov. *Iurispr. Consist. lib. 2. def. 210. & seqq.* Quanquam etiam hanc, sub casu *1. ad Corinth. 7.* contineri, nonnulli asseverent. *Vid.* Author Der unvorgreifflichen Gedancken von unaufflößlicher Einigkeit der Ehe *pag. 112. & 113.* ubi plures allegat. Non tamen pars deserens lucra nuptialia, ut aliâs in adulterio fit *cap. 4. X. de donat. int. vir. & uxor.* amittit *arg. l. pen. de pœn. Nov. 134. cap. 10. & 11.* Brunnemann. *cent. 3. decis. 62. n. 2.* licet dissentire videatur Carpzov. *Iurispr. forens. part. 3. const. 26. def. 1. & seqq. Add.* Mevius *part. 7. dec. 162.* Nefandus autem & impius prorsus est abusus, si uxorem ceu vitæ consortem crudelissimè trucidet, tum enim lucro dotis privatur & heredibus uxoris actio pro ea repetenda conceditur *l. 10. §. 1. solut. matrim.*

XVII.

SUccedit abusus potestatis publicæ, magistratus, juris & justitiæ administrandæ causâ constitutos, respiciens, quo de *vid. Nov. 8. præf.* In genere verò in eo consistit, quando magistratus singula ad partes muneris sui spectantia haud curat. *Iunge d. Nov. tit. 3.* In specie verò & nominatim, quando facinorosos non inquirit *l. 3. de offic. præsid.* vitiis nutriendis parcit & favet, *can. 38. caus. 23. quæst. 5.* delicta committenda & damna proximo imminentia haud revelat & avertit; Cùm enim cuilibet,

id

id incumbat Christiano, multò magis magistratum decet, hac in parte enixam sollicitudinem adhibere,& ansam cujuslibet mali avertere , ne aliâs injuriantem fovere ac culpæ ejus particeps esse videatur , ut notabiliter dicitur *in cap. 6. de sent. excomm. in sexto.* Unde neminem ob nocivam hanc reticentiam in foro, sive externo, sive interno, seu conscientiæ, securum esse, cum citatis monet Tabor. Racem. *Crim. ad l. 67. de furt. pag. 254.*

XVIII.

AButitur & porrò magistratus, quando munimine h. e. legitima sibique indulta immunitate defensum, non audit *l. 2. C. de offic. civil. judic.* novitates odiosas & plerumque perniciosas, amat & sectatur *l. 6. C. de accus.* ἀυταρχίαν & quicquid ad eam pertinet , susque deque habet *l. 1. §. 11. de offic. præf. urb.* per injuriam quicquam facit *l. 32. de injur.* gratificationem seu casum pro amico exercet *l. 79. §. 1. de judic. l. 4. si quis omiss. caus. testam. Nov. 22. cap. 25. add. can 78. caus.* 11. *quæst. 3.* Bitsch. *decad. cas. pro amic. præf.* concussione utitur *l. 1. C. si quac. præd. potest.* aut justitiam differt sive denegat *Nov. 80. cap.* 1. ibi: *Iudex differat discernere negotium!* Adde memorabile exemplum relatum in Constitutione Imp. Leonis Armenii de præfecto, pœnam adulterii non irrogante.

XIX.

EAdem est ratio judicis , quando ordinem judiciarium negligit *l. 4. C. de sentent. & interl.* ab executione initium facit *l. 1. C. de Exec. rei judic.* in causa civili aut criminali quicquam accipit *l. 1. l. ult. C. de pœn. judic. qui malè judic.* licet ea bona fuerit *l. 2. §. 2. de condict. ob turp. caus.* acta & probata , si conscientia haud reclamet, non sequitur *l. 1. §. 6. de offic. præsid.*

 Hor-

ſus aut præter petita pronunciat *l. ult. C. de fideicomm.* contra leges aut communem opinionem, ſive ſcienter ſive per imperitiam, pronunciat *arg l. unic.* ibi: *Crebrior apud veteres opinio, de quæſtor. princ. Inſt. de obl. quæ quaſi ex del. naſc.* niſi ſingularis ſententia firmiori ratione ſit ſubnixa *arg. cap. 4.* ibi: *poſterior ſententia. X. de feriis.* appellationem interpoſitam rejicit *l. 21. C. de appell.* vel etiam provocatione haud ſuſpenſâ, non exequitur *l. ult. C. de Exec. rei judic.* In tribus enim totum judicis officium conſiſtit, ut cauſam cognoſcat, cognitam decidat, deciſam exequatur *arg. l. pen. C. eod.*

XX.

VAriæ autem pœnæ eo nomine præſtitutæ reperiuntur, cumprimis verò extraordinariæ, uti ex locis adductis apparet, nonnunquam etiam remotio *l. 12. C. de ſuſcept. præpoſ. & arcar.* Feltmann. *ad l. 13. de offic. præſid. n. 7.* Imò non minus Clericis, quam laicis permittitur, contra ordinarium magiſtratum, injuriam in perſonis vel rebus inferentem, ſeſe defendere *cap. 6. princ. de ſentent. excomm. in ſexto.* Tabor. *Barboſ. locuplet. lib. 9. cap. 88. aph.* 11. Raphael de Viloſa *tract. de Fugitiv. cap.* 18. *§. 4. n. 6.* aut ſi rem ipſam obtinere nequeant, propriâ authoritate eam occupare, vel etiam ejus loco aliam vel ſimilem quantitatem auferre Covarruv. *lib. 1. var. reſolut. cap. 2. n.* 14. *in fin.* Quæ verò pœnæ, ſi humanæ non ſequantur, ſubintrent, innuit *pia Conſtitutio* Impp. Leonis & Alexandri, quæ inter *Imperatorias* extat *conſtitutiones.*

XXI.

MIlitares quod attinet judices, alios non militantes, citra abuſum & pœnam ad forum ſuum pertrahere *l. 1. C. de*

offic.

offic. mil. judic. aut militarem manum in aliis, quàm publicis causis. & ad instantiam judicis civilis, adhibere nequeunt *l. 1. C. de offic. praef. august.* nisi insignis contumacia subsit ejus, qui ad rei, quam habet, restitutionem est condemnatus, neque tamen eam reddere vult, quo tamen casu iidem judicis civilis authoritate opus est *l. 68. de R. V.* Praeterea *magis supra deputata sibi emolumenta, secundum labores suos de nostra largitate remunerationem sperare, & non de commeatu militum vel de eorum stipendiis sibi lucrum acquirere debent*, ait Imperator Justinianus *in l. ult. §. 9. C. de offic. praef. Afric.* Quâ de causâ etiam actuarii militum, rationibus annonarum militarium praepositi, si species quasdam suppresserunt, aut in numerum non erogârunt, de propriis facultatibus, vel militibus, vel fisco, damnum datum sarcire tenentur *l. 5. C. de erogat. mil. ann. ubi* Brunnemann. Pappus. *Corpor. Iur. milit. rubric. Iuris mil. Suec. tit. 20. & 22.* Neque praetereundus abusus valdè gravis, & propterea capitalis, si quis à fossato h. e. vallo, quo castrum est munitum, recedit, hacque ratione, milites sibi concreditos, praesentaneo periculo subjicit *l. 3. §. 4. de re mil.* Fekmann. *respons de re milit. 3. num. 33.*

XXII.

POtestatem excipit conditio, seu certum vitae genus aut munus. Et quidem Medicus si imperitè servum secat, aut benè sectum negligit, (chirurgi siquidem medicorum appellatione olim etiam continebantur *§. 6. Inst. de L. aquil. l. 4. §. ult. in fin. ad L. Cornel. de sicar. l. 1. §. 3. de extraord. cognit.*) aut porrò medicamentum perperam applicat, abusus hujus nomine convenitur *l. 7. §. ult. l. 8. princ. ad L. aquil.* Licet enim eventus mortalitatis medico imputatari nequeat, infirmitas tamen ejus vel imperitia, alteri periculosa non esse, neque praetextu fragili-

 ta-

n. 1. Quâ de causâ etiam eum de levissima culpa ... Carrar. *tract. de Medic. part. 3. n. 191. & seqq. usque ad n. 202.* Multò magis verò id pertinet ad Empiricos & Medicastros, utpote citra artem pharmaca præscribentes, quos prorsus tolerandos non esse, benè monet Feltmann. *ad d. l. 9. §. 7. n. 8.*

XXIII.

OBstetricem item medicinam porrigere, probat *l. 1. §. 2. de extraord. cognit. add. l. 1. §. 5. C. de comm. serv. manum.* quâ de re Cujac. *lib. 17. Observ. 27.* proindeque etiam multis immunitatibus atque privilegiis gaudere, tradit Zachias *quæst. med. legal. tit. 6. lit. 1. quæst. 12. n. 1.* Si tamen hac licentiâ abutatur, & nocivum porrigat medicamentum, directa *L. aquilia* actione convenitur; Si verò dedit, ut applicaretur, in factum actione teneri, ait Ulpianus *in l. 9. princ. ad L. aquil.* In praxi tamen & foro differentiam hanc non servari, sed eam quoque, quæ per culpam mortis causam præbuit, L. aquiliâ obstringi, rectè addit Brunnemann. *ad d. l. 9. n. 1. in fin.* & non obscurè probatur *arg. l. 15. ad L. Cornel. de sicar.*

XXIV.

LIcet verò ex medicamento conceptionis causâ præbito, decedat mulier, non tamen obstetrix intuitu hujus abusus *L. Corneliâ de sicar.* tenetur, sed saltem vi Senatus Consulti, sc. anonymi, cujus exemplum etiam prostat *in § 3. Inst. de Usufr. & l. 1. de Usufr. ear. rer. &c.* relegatur, cum non malo animo, sed malo exemplo dederit *l. 3. §. 2. ad L. Cornel. de sicar.* Alia est ratio, si abortionis aut amatorium poculum datum, mulierem vel hominem jugulaverit, tum enim licet dans in dolo haud sit, tamen summo adficitur supplicio *l. 38. §. 5. de pœn.* cum illud ex phar-

pharmacis saluberrimis & generationem promoventibus, hoc verò ex venenatis & violentis confici & præparari soleat, ut docet Harpprecht *ad §. 5. Inst. de publ. judic. n. 19.* Aliâs illationem *ex d. l. 38. §. 5.* à nonnullis ceu ineptè petitam, rectè observant & diluunt Gœhausen *peric. academ. 2. quæst. 15.* Ungepaur. *in comm. ad Decret. ad tit. X. de homic. volunt. vel casual. n. 3. & Exerc. Inst. 16. quæst. 12. in nego. add.* Wissenbach. *ad l. 152. de V. S. n. 10.*

XXV.

SI disciplinam hominum negligant, neque facinorosos homines, ex merito puniendos, deferant, aut quietem publicam non procurent Irenarchæ, munere suo non minus abutuntur, quàm si deprehensos malignè interrogent, aut dicta pro non dictis referant *l. 6. de custod. reor.* sicut enim ea in re felicitas & incrementum Reipublicæ situm est, eâque de causâ, Reip. gratiâ ab esse dicuntur *l. 35. §. 5. ex quib. caus. major. add. l. 18. §. 7. de muner. & honor. l. unic. C. de Irenarch.* ita etiam ob incuriam aut conniventiam severè puniuntur *d. l. 6.* Curiosi quoq; sive stationarii aut speculatores, quos habebant, capitali supplicio afficiuntur, quando super exactionē faciunt, carcerem habent, aut crimine etiam manifesto commaculatos, custodiæ mancipant *l. 1. C. de cohort.* Hodie Irenarchis propemodum similes sunt ii, qui Judiciis Censoriis den Ruggerichten præstituti, ut in quævis malefacta, Christianam fidem & publicam honestatem offendentia, inquirant, eaque si levia sint, puniant, sin graviora, judici ordinario deferant. Besold. *thes. practic. voc.* Rügen.

XXVI.

ULterius cleri officio abutitur, & ab eo removetur, reusque injuriarum judicatur, qui sacerdotes in eâdem provincia

à gradu dejicitur, qui episcopum suum accusat, eive insidiatur *can. 8. caus. 3. q. 4.* quique inemendabilis percussor existit *cap. 1. X. de cleric. percuss.* Neque immunis est à labe abusus, qui dicit in aliquem, quod evidentibus documentis convincere nequit *can. 3. caus. 6. quæst. 2.* nec non, qui pravos homines in societatem recipit, neque emendat *can. 59. caus. 3. quæst. 5.*

XXVII.

PAstor gradus emendationum & admonitionum negligens, & certam in concione personam, vel nominatim vel graphicè depictam, perstringens, aut etiam de facto non satis certus, ex privato affectu aliquem tangens, non minimum committit abusum *Rec. Imp. de ann. 1530.* §. und haben wir. ibi: und daß die Prediger. *Rec. Imp. de anno 1542.* §. Damit aber. eâque de causâ injuriarum, vel recantatoriâ actione, juxta communem Dd. sententiam, conveniri potest Carpzov. *Iurispr. Consist. tit. 9. def. 98. n. 11. & seqq.* Struv. *Exerc. 48. th. 56.* Eckolt. *ad ff. tit. de injur. §. 5.* Modestius tamen & magis piè facere arbitramur, qui tali casu in honorem & reverentiam ministerii, nec non ob summum hujus muneris pondus, à rigore dictarum actionum abstinet, & Christianam saltem declarationem atque deprecationem urget, præprimis cum hæc non pœnæ, sed innocentiæ testimonium sit Mevius *part. 6. decis. 88. n. 3.* nihilque turpitudinis contineat, sed conscientiæ consulat Brunnemann. *ad l. 5. de injur. n. 9.*

XXVIII.

DEnique personæ in se consideratæ committunt abusum, quando inhonestè vivunt *l. 10. de j. & l.* aut aliquid commit-

mittunt, quod pietati, verecundiæ aut bonis moribus adversatur. *l. 15. de cond. instit.* Sic enim immoderatorum & insanorum poculorum usus est maximus abusus, eâ de causâ multis Imperii Constitutionibus, severè taxatus & prohibitus *R. I. de ann. 1500. tit.* vom Zutrincken. *R. I. de ann. 1512. tit.* vom Gottslästern. *R. I. de ann. 1530. tit.* vom Zutrincken. *R. I. de ann. 1548. eod. tit. & R. I. de ann. 1577. tit. 8. rubr.* vom übermässigen Zutrincken. & non immeritò delictis extraordinariis accensitus Struv. *Exerc. 48. th. 113. add. l. 11. §. 2.* ibi: *per ebrietatem- de pœn.* ita ut eapropter pœna vel carceris vel gravior sive relegatio dictetur Carpz. *prax. crimin. part. 3. q. 146. n. 28.* Unde si miles per vinum aut lasciviam sibi mortem consciscere intendit, ordinariâ pœnâ non punitur, sed militiæ mutatio irrogatur *l. 6. §. 7. de re milit.* Si tamen aliud quoddam crimen, veluti homicidium, per ebrietatem, dummodò non imodicam, seu mentis exilium non inducentem, commissum, ordinaria L. Corneliæ pœna dictari solet Brunnemann. *cent. 2. decis. 21.*

XXIX.

MAximè verò ab ebrietate & crapula abstinere, seque ad potus æquales obligare non debent Clerici, alioquin 30. dierum spatio à communione, si moniti non desistant, submovendi aut capitaliter puniendi *can. ult. dist. 35. can. 1. dist. 44. cap. 14. de vit. & honest. Cleric.* Similiter nimia eorum avaritia, tanquam insatiabilis cupiditatis vorago, & omnium malorum radix, abusui tribuitur *can. 2. dist. 47.* itemque frequens ad monasteria seu clausuras monialium accessus *can. 17. dist. 32.* depositionis pœnâ, post vanam admonitionem coercendus *cap. 8. X. de vit. & hon. cleric.* nec non si mimis joculatoribus & histrionibus sint intenti, ad aleas & taxillos ludant, & tabernas præter casum necessarii itineris visitent *cap. 15. eod. can. 2. &*

 seqq.

excess. prælator.

XXX.

SEd hi & similes abusus, non æquant illum, qui per propricidium, omni jure prohibitum, committitur. Quilibet enim suam carnem potius nutrit & fovet, quàm odio prosequitur *ad Eph. 5. v. 29.* & nostrum non est mortem arripere, sed illatam ab aliis libenter excipere, ut ait Hieronymus *in can. 11. caus. 23. quæst. 5.* sibi siquidem qui non parcit, multò minus aliis parcet *l. ult. §. 6. de bon. eorum qui &c.* Bene Guilielmus Onciacus *quæst. juris philos. 38. n. 2.* *Qui sibi mortem consciscit, ait, omnem judiciarium ordinem, actoris, rei, judicis & executoris conversum, in se trahit.* Quid mirum proinde, si quis ex conscientia criminis sese ipsum jugulans, equo in locum supplicii trahatur, ibique vel in furca suspendatur, aut ignicremio consumatur Menoch. *de A. I. q. lib. 2. cas. 285.* Carpzov. *prax. crim. p. 3. q. 131. n. 48.* Quanquam si aliqua sit causa, quæ illi, qui in carcere occisus reperitur, patrocinium præstet, præsumptio propricidii non capiatur, cum ea semper in meliorem partem fieri soleat *arg. l. 3. §. pen. de bon. eorum qui &c.* Quanquam etiam tædium vitæ, pudor æris alieni & propudiosa avaritia, dictam pœnam minuat, efficit tamen, ut cadaver in locum infamem projiciatur, & absque ullis ceremoniis sepeliatur Schneidewin. *ad §. 3. Inst. de publ. jud. n. 6.* Et quamvis commiseratione digni sint, quos vel melancholia, vel animi impotentia ad hunc abusum impulit, tamen nihilominus in ima cœmeterii parte sine consuetis ceremoniis sepeliri solent Carpzov. *Iurispr. Consist. def. 377. & seqq.*

XXXI.

XXXI.

IN servo singulare est, quod à domino suo aufugiens, sui furtum facere dicatur, *l. 1. C. de furt. & serv. fugit. add. l. ult. §. 5.* ibi: *aut seipsum furatur. C. de his, qui ad Eccl. confug.* nimirum non formaliter & verè, seu quasi sese ipsum contrectare valeat, apertè siquidem hoc negat Paulus *in l. 9. de serv. export.* & præterea omne contrectatum extra contrectantem positum esse debet *arg. §. 1. Inst. de obl. quæ ex del. nasc.* sed effectivè, seu quod propter summam improbitatem atque malitiam, quâ fugiendo domino nocere intendit, jure ipsius abutatur, & hactenus pro re furtiva reputetur *§. 2. Inst. de Usucap.* ne ab emptore, tametsi b. f. possessore, usucapi possit *d. l. 1.* cumprimis, cum dominus ejus possessionem retineat, imò per eum, sicuti per servos, quos in provincia habet, possessionem acquirat *l. 1. §. 14. de A. l. A. P.* Quâ de re latè & eruditè, multisque difficultatibus remotis, videsis Raphaël de Vilosa. *tract. de Fugitiv. cap. 9. &* 10.

XXXII.

DIctum huc usque de abusu *personarum*. Pergimus ad abusum *rerum*, earumque tum *corporalium*, tum *incorporalium*, *& illarum* rursus ex *jure tum in re*, tum *ad rem competentium*. Quod *jus in re* attinet, dominus abutitur jure suo, quando domum aut villam diruit *l. 52. de contr. empt.* vel negotiandi, sive venditionis, aut promercii causâ, ut loquitur Cujac. *lib. 19. cap. 19.* marmora aut columnas detrahit *l. 2. C. de ædif. privat.* venditore quippe hanc pœnam sentiente, ut venditio irrita fiat, emptore verò, ut duplum pretii ærario solvere cogatur *d. l. 52.* Idem dicendum, si integrum ædificium deponat, & materiam non minus conservationi, quàm ornatui subservientem in aliud, sive intra urbem, sive extra eam, transferat *d. l. 2. in fin.*

ex una provincia in aliam *l. 7. C. eod. tit.* ... decore civitatis spoliato in rura transportet, privatur siquidem possessione, quam hac ratione ornare voluit *l. 6. pr. C. dict. tit.*

XXXIII.

OMissa quoque necessaria domus reparatio, ceu abusus specialis notatur, ob eamque dominus per curatorem seu administratorem reipublicæ ad refectionem cogi, vel si facul-cultatibus destituatur, ea publico sumptu fieri potest *l. 46. de damn. inf.* Cœpolla *tract. de servit. cap. 59. n. 1. & seqq.* Quâ de causa etiam socio, ad factam requisitionem, refectionis necessitatem differente, alter socius communi nomine reficere, & ab illo partem dimidiam expensarum, cum usuris centesimis repetere potest, quam si intra 4. menses non obtineat, in solidum totius ædificii efficitur dominus *l. 4. C. d. t. ubi* Brunnem. Cæterum, si dominus in tantum rebus suis abutatur, ut prodigus, seu omnium libidinum ac vitiorum servus, uti vocatur *in l. 13. §. 2. C. de sent. pass. & rest.* efficiatur, certum est, eum publicè pro tali declarari, eique bonorum suodum administrationem auferri posse *l. 1. pr. de Curat. furios.*

XXXIV.

MAritus tanquam verus rerum dotalium dominus §. 40. *Inst. de A. R. D. l. 23. C. de jur. dot. l. 9. C. de R. V.* committit abusum, quando eas dolo, vel lata, vel levi culpa, reddit deteriores, aut moram in reddendo committit *l. 25. §. 1. solut. matrim.* aut cœptam in iis usucapionem, si potest, non interpellat *l. 16. de fund. dotal.* nisi forte earum traditio non ipsi marito, sed ejus filio vel servo facta, tum enim culpam non præstat *l. 46. de jur. dot.* Quod & verum, si mulier in dote recipienda moram

ram committit *l. 9. solut. matrim.* Pactum etiam cum muliere initum, in abusum degenerat, per quod ejus conditio reddetur deterior *l. 14. de pact. dotal.* aut ea dote privatur *l. 40. §. ult. eod.* tametsi liberi sint superstites *l. 2. ibid.* vel etiam fructus in dotem convertuntur, dummodò hac ratione dos apud maritum sit sterilis, quia sic videtur indotata ad ipsum venisse *l. 4. eod.* ubi distinctè & eleganter Tabor.

XXXV.

NEc minoris præjudicii est alienatio fundi dotalis, sive à muliere dati, sive à marito debiti, & hanc in causam conversi *l. 9. §. 1. & seqq. de fund. dotal.* dummodò liberâ voluntate *l. 1. C. eod.* nec per universitatem facta sit *l. 1. §. 1. eod.* isque abusus æquè sponso, quàm marito imputaur *l. 4. ibid.* Et cum bona quædam ad vitam fruenda mulieri post mortem mariti in compensationem dotis & in locum donationis propter nuptias transcribuntur, dotalitii nomen vulgò habentia, hinc nec ea marito distrahere, pignori dare, aliove titulo alienare licet Henel. ab Hennenfeld. *tract. de jur. dotal. cap. 7. §. 2.* nisi elapso biennio mulier consensum antea interpositum novo instrumento reiteravit *Nov. 61. cap. 1. §. 1. & 2.* aut alienationem juratò comprobavit, vel bona alia æquà commoda in locum distractorum maritus substituit Henel. *d. loc. §. 3. 4. & 5.*

XXXVI.

AB emphyteuta quoque per notabilem, dolo malo, lata, aut levi culpa factam deteriorationem committitur abusus *auth. qui rem. C. de SS. Eccles.* sive secularis sive Ecclesiastica fuerit emphyteusis Carpzov. *p. 2. const. 28. def. 23.* ita tamen, ut propter latam culpam privationis pœna vel in totum vel in tantum, seu quoad partem saltem deterioratam Carpzov. *d. loc.*

 dicte-

dati refusionem, & ut in posterum boni viri arbitrio ...
possit Struv. *Ex. 11. th. 72. n. 2.* Eaque deterioratio & abusus etiam per incisionem arborum fructiferarum, quantumvis ab ipso plantatarum, contingit. Carpz. *d. loc. def. 24.* nisi alias in earum locum supplantet *arg. l. 45. §. 13. de jur. fisc.* aut formam rei pro meliori cultura mutare, veluti hortum in agrum convertere velit, quippe quod ipsi licitum est *l. ult. de jur. dot. l. 7. §. 13. sol. matrim.* Richter. *part. 3. decis. 143. n. 20. & seqq.*

XXXVII.

IN prædiis censiticis, si culpâ aut studio negligantur vel derelinquantur, idem comittitur abusus. Quantumvis enim plenum eorum dominium sit censuarii, & nemo in re propria ullam præstet culpam *l. 31. §. 1. de hered. petit.* illud tamen operatur abusus, ut canon nihilominus sit præstandus, ne ex dolo vel culpa sua lucrum reportet Fransk. *l. 1. variar. resol. quæst. 5. n. 9.* Nec minus re abuti censetur, quando canonem illi inhærentem in recognitionem dominii præteriti, per aliquot annos non solvit, aut etiam prorsus solvere detrectat, siquidem tum quidem res ceu caduca, ut fit in emphyteusi *l. 2. C. de jur. emphyt.* nequaquam peti, ad censum tamen debitum solvendum, & expensas à domino factas, nec non contra detrectantem interdicto unde vi, vel confessoriâ aut servianâ, sive ad obtinendam immissionem in prædium censui subjectum, agi potest Fransk. *d. lib. 1. resol. 7. n. 17. 23. & 44.*

XXXVIII.

QUod de Emphyteuta dictum, procedit etiam in vasallo, ob nimium siquidem feudi abusum, seu insignem deteriorationem privationem feudi incurrit *2. F. 8. §. e contrario. 2. F. 52.*

ta-

tametsi, ad perpetuam rei jacturam ea haud pertineat, nullaque admonitio pro illa omittenda à domino interposita fuerit, ut bene monet Ludwel. *syn. feud. cap. 17. pag. m. 434.* Præterea etiam non ipse tantum, verum etiam heredes, ratione damni dati obstringuntur Struv. *synt. feudal. cap. 15. aph. 5. in fin.* Neque refert, licet feudum vasallus emerit Gothofred. Anton. *disp. feud. 11. th. 6. in fin.* cum tale quoque species proprii sit, & emptio plus juris ementi non tribuat, quàm etiam alii vasallo. Non tamen abusus talis nocet agnatis, utpote quibus à domino post mortem delinquentis vasalli, feudum restitui debet Struv. *d. loc. num. 3.*

XXXIX.

Circa usufructuarium DD. diversimodè statuunt, multique existimant, eum per abusum jus suum non amittere, uti videre est apud Coll. Arg. *tit. 46. quib. mod. usufr. amitt. th. ult. junct. th. 9.* ubi eandem quoque sententiam fovet. Quam etiam novissimè tuetur Brunnemann. *ad l. 1. usufr. quem cav. n. 20.* Veruntamen ipso jure hoc modo usumfructum extingui, analogiæ juris convenientius est, & communiter interpr. sentiunt, ceu testatur Welenb. *παρατ. d. tit. n. pen.* disertè siquidem *in §. 3. Inst. de usufr.* dicitur, usumfr. finiri, non utendo per modum, perinde ut per mortem. Constat autem per hanc ipso jure expirare, neque ad heredes transmitti, cùm personæ cohæreat *l. 3. §. ult. quib. mod. usufr. amitt. l. 10. C. de usufr.* Ad hæc usufructuarius boni viri arbitratu uti h. e. idem quod in re sua facere *l. 1. §. 3. usufr. quemad. cav.* non deteriorare *d. l. 1. §. 3.* non pati, ut usucapiatur *ead. l. 1. §. ult.* & custodiam præstare debet *l. 2. eod.* meritò itaque jure suo destitui, & obventionibus inde dependentibus privari debet, qui limites à lege, vel conventione præscriptos violat *auth. qui rem. C. de SS. Eccles. l. 14. §. 1. in fin. C. eod.* Atque huic sententiæ etiam applaudunt Leo-

ninus

XL.

POtissimum, quo dissentientes utuntur, argumentum, depromptum est *ex l.* 1. §. 1. *& seqq. usufr. quemad. cav. l.* 9. §. *ult. de damn. inf.* Attamen hæc non oppositionem, sed alternationem continent, in potestate nempe proprietarii esse, utrum salvo usufructu damni dati refusionem petere, an usumfructum ipsum revocare velit, ut bene tradit Struv. *Ex.* 12. *th.* 66. Amissio tamen de abusu, dolo, vel culpâ latâ admisso, solummodò exaudienda, ob levem enim usufructum non amittitur, sed interesse duntaxat exigitur, levissima verò prorsus non præstatur Struv. *d. Ex.* 12. *th.* 23. *&* 34. licet dissentiat Brunnemann. *ad l.* 2. *usufruct. quemad. cav.* Cæterùm ob ejusmodi abusum non extraneus saltem, verùm etiam avus & pater jus suum amittunt Leonin. *dict. comm. cap.* 18. *n. ult.* Quod & verum in vidua luxuriosè vivente Tabor. *in not. ad Colleg. Argent. loc. antea citato in fin.* Alius ab usufructuario comittitur abusus, quando jus suum extraneo cedit §. 3. *Inst. de Usufr. l.* 66. *de jur. dot.* cum à persona sine sui interitu discedere non possit, ut bene Vinn. *ad d.* §. 4. *n.* 4. Quod tamen de ipso usufructus jure accipiendum, usufructu siquidem simpliciter concesso, non jus personale, sed reale, id est, commoditatem vel exercitium intelligi, ex Baldo refert Leoninus *alleg. loc. n.* 13.

XLI.

EOrum catalogus, qui *rebus ex jure ad rem* competentibus abutuntur, nunc porrò considerandus. Primordium autem hos inter facit commodatarius, re siquidem ad destinatum haud utens finem, videtur abuti, veluti si equo ad longius iter,

aut

aut vestimento non ipse, sed alius utitur *l. 5. §. 8. commod.* adeò ut si animo lucrandi id faciat, furti quoque teneatur *l. 54. §. 1. de furt.* nec non casum inde evenientem præstet *d. l. 5. §. 6.* Abesse tamen censetur ille, si vel necessitas expeditionis iter sufflaminet, Lauterbach. *ad tit. commod. §. 1. n. 6.* aut commodatarius commodantem non contradicturum existimet § 7. *Inst. de obl. qua ex del. nasc.* quòd præcipuè ob singularem inter ipsos amicitiam præsumi, tradit Menoch. *de A. I. q. cas. 298.* Deterioratio etiam sive totalis sive partialis, dummodò non à tertio proveniens *l. 19. comm.* abusum inducit, cum propria non censeatur reddita, quæ reddita deterior *l. 3. §. 1. h.* unde hujus nomine interesse præstandum *d. l. 3. §. 1.* licet commodans eam taliter receperit Lauterbach. *d. tit. §. 2. n. 4.* illius verò nomine ad æstimationem *l. 17. §. ult eod.* etiam mediante juramento in litem nonnunquam taxandam, tenetur *l. 3. §. 2. eod.* Neque aliud dicendum de liberis hominibus, si forte intuitu alicujus artificii, alteri commodentur *l. 5. §. 3. ibid.* Sichard. *ad C. eod. tit. n. 2.*

XLII.

COmmodatario comparatur creditor quoad culpæ præstationem, sed non gradum *in l. 13. in fin. de pign. act.* Abutitur itaque pignore, eoque nomine convenitur, quando illud deteriorari vel prorsus perimi permittit *l. 5. §. 2. de pign. act. l. 3. l. 7. C. eod. l. 18. princ. comm.* itemque si majorem pecuniam ex ejus distractione redigit, eamque aut tardius restituit *l. 7. eod.* aut fœnori exponit *l. 6. §. 1. ibid.* ita ut ad usuras non solùm ex mora, verùm etiam ante hanc, æquitate suadente, obstringatur *d. l. 6. §. 1. & l. 7.* Lauterbach. *ad tit. de pign. act. §. 2. n. 5. in fin.* Neque aliud dicendum, si fructus ex pignore simplici percipit *l. 1. C. de pign. act.* quippe qui factâ solutione à debitore, etiamsi prædo sit *l. 22. §. 2. eod.* repeti possunt, nondum autem

quoque eorum ratione, qui per … tamen in re non personam debitoris, sed creditoris, utpote possessionem ab illo habentis, spectari, cum citatis notat Brunnemann. *ad dict. l. 3.*

XLIII.

Est & hæc abusus species, si creditor traditum sibi instrumentum ejus fundi, quem oppignoraverat, debitori non exhibet, ut fines ejus cum vicino controversos demonstrare possit, quo nomine ad interesse etiam extrinsecum, quod aliàs in jure non attenditur *l. 21. §. 3. de act. empt.* tenetur *l. ult. pr. de pign. act.* Bacckov. *tr. de pignor. lib. 5. cap. 21. pag 466.* Postremò si creditor & jure suo, & patientiâ debitoris, simul & judicis abutatur, remque oppignoratam ad hujus jussum non restituat, manu quoque militari ei hæc auferri potest *l. 68. de R. V.* Bacck. *dict. lib. 5. cap. 21. n. 2.* Quod & verum, si debitor solutâ nondum pecuniâ egit, pendente tamen judicio pecuniam realiter obtulit, inque ea oblatione perseveravit *l. 9. §. ult. de pign. act.* ibidemque Brunnemann. *n.* 10. *&* 11.

XLIV.

In deposito quoque usus, custodiæ adversus, constituit abusum, nisi quis eum invito haud domino usurpari credat *l. 76. pr. de furt.* Neque alia est ratio deteriorationis aut interitus, qui dolo malo vel latâ culpâ contingit; æstimatio siquidem convenienti modo peti *l. 1. §. 26. depos.* & juramento in litem, dummodò dolus adsit, taxari potest *d. l. 1. §. 26.* Idque tum etiam obtinet, si cista bene clausa, à depositario aperta, & dissigillata reddita *l. 1. & 2. de in lit. jur. l. 9. C. und. vi.* tametsi quis aperuerit, ignoretur, cum hoc ipso dolus præsumatur, quo aperta redditur *d. l. 1. §. 26.* nisi probitate vitæ relevetur, & depo-

nens

nens ob levitatem ad jurandum admitti nequeat Menoch. *de A. I. q. lib. 2. C 288. n. 26.* Carpzov. *lib. 2. resp. 69. n. 9. &* 10. Schneidewin. *ad §. 3. Inst. de obl. quæ ex del. nasc. n. 5.* Struv. *Ex. 21. th. 4.*

XLV.

IDem dicendum, si à communi exitio res proprias viliores liberavit, deponentis vero pretiosiores neglexit, cum communiter homines tali casu pretiosiores præferre soleant, ut bene loquitur Lauterbach. *tit. depos. §. 2. n. 5.* Dicta modò obtinent etiam in sequestre, officio siquidem abutitur, si dolo quicquam aut etiam latâ culpa admittat, veluti si frumentum non moveat, aut vinum non repleat, ignorans ea necessaria esse, deteriorationem siquidem aut interitum inde secutum, præstare tenetur Cludius. *tr. de jure sequestr. cap. 11. n. 5. & 7.* Gœddeus *ad tit. X. de sequestr. poss. & fruct. cap. 1. n. 170.*

XLVI.

IN negotiis tum judicialibus, tum extrajudicialibus expediendis non sine gravi abusu versatur mandatarius, si prorsus aliud agit *l. 12. C. mand.* aut fines præscriptos egreditur *l. 5. pr. eod.* aut in commissis exequendis tergiversatur *l. 17. §. 2. d. t.* vel exactissimam non adhibet diligentiam *l. 13. l. 21. C. eod.* aut pecuniam mandantis in proprios usus convertit, ea de causa ad usuras centesimas obstrictus *l. 38. de neg. gest.* Lauterb. *ad dict. tit. mand. §. 2. n. 4.* Quamvis verò rei turpis nullum sit mandatum, *l. 6. §. 3. mand.* utut juramentum accesserit *cap. non est obligatorium. de R. I. in sexto.* tamen si mandatum de vulnerando datum, & mandatarius impiæ hujus licentiæ limites ad gravissimum abusum trahat, alterumqne occidat, meritò pœna L. Corneliæ ordinariâ tenetur, mandans verò non nisi extra ordinem, ob latam, quam admisit culpam, coercetur *l. 3. §. 2.*

8. n. 4. & seqq. inidum procuratore speci... litem nondum contestatus est, alium substituendo, abusum committat, nisi id dominus nominatim ei permiserit *l. 8. §. 3. mand. l. 11. l. 23. C. de procur.* Aliud obtinet in mandatario extrajudiciali *d. l. 8. §. 3.* præterquam si negotii gravitas, aut tenor mandati ostendat, singularem ejus industriam fuisse electam *arg. l. 31. de solut.* Lauterb. *d. tit. §. 1. n. 4.* Quando verò contingit, procuratorem contumaciam dolum vel culpam admittere, suoque officio abuti, id ipsi quidem quoad pœnam contumaciæ solvendā nocet, *l. 1. §. 1. si quis jus dic. non obtemp.* ita ut hanc à domino repetere nequeat *O. C. part. 1. tit. 52. in fin. R. I. de anno 1654. §. 92.* dominus verò eapropter processum amittit *l. 10. in fin. C. de proc.* neque ad restitutionem in integrum admittitur *arg. l. 13. §. ult. C. de judic.* quantumvis procurator solvendo haud fuerit Lauterb. *Ex. forens. 11. th. 11. lit. B.*

XLVII.

ADvocati officium summè honorificum & laudabile *l. 14. C. de advoc. divers. judicior.* ne ad abusum trahatur, sollicitè quoque cavent leges, idque nominatim ac specificè contingere tradunt, si quis causarum concinnator vel redemptor sit h. e. materiam litis ultrò suggerat, aut lites intricatas mercetur sibique cedi curet *l. 9. §. 2. ibique* Feltmann. *de offic. Procons. & legat.* si fallacias & fraudulentas cautelas adhibeat *l. 14. §. 1. C. de judic.* præcipuè, ut adversarium fraude apertâ vel occultâ utentem repellat Struv. *Ex. 7. th. 8.* licet aliud velint Mynsing. *cent. 3. obs. 6.* Setser. *arb. feudal. disp. 9. in fin. ibique citat.* si de quota litis paciscatur *l. 53. de pact. l. 15. C. de proc.* si causam manifestè injustam vel in initio, vel ex post facto deprehensam, tueatur *d. l. 14. §. 1.* si in simili causa clientem ad transactionem indu-

inducat Carpzov. *Iurispr. forens. part. 1. c. 2. def. 15.* si prævaricetur seu clientis sui causam prodat partemque diversam adjuvet *l. 1. princ. & §. 1. de prævaric.* Quam in rem etiam Nemesis Carolina notabilem pœnam determinavit *art.* 115. si ad falsam responsionem confessionem aut negationem consilium præbeat Carpz. *d. loc. def. 20.* si à realibus ex desperatione causæ ad personalia dilabatur Speckhan. *cent. 2. class. 4. quæst. 40.* Et denique in genere, si in patrocinio fidelitatem, in consilio cautelam, in judicio justitiam non observet, quà de re latè disserit Bartholomæ. Agricola *tr. de qualit. & offic. boni Advocati cap. 16. & mult. seqq.*

XLVIII.

IN societate committitur abusus, si mortuus in fundum communem infertur *l. 39. pro soc.* si pecunia collata in proprios usus ab uno sociorum convertitur *l. 60. pr. eod.* si unus rem communem alienat & totam tradit, tametsi societas sit universalis *l. 68. pr. h.* dummodò limitata seu restricta, non verò omnimoda *arg. l. 39. §. 3. l. 66. l. 81. pr. eod.* si sit rixosus vel damnosus, ut non expediat eum pati *l. 14. h.* si habeat concubinam Hector Felicius *tr. de societ. cap. 35. n. 32.* si unus cæteros indemnes servare *l. 27. in fin.* damna propter societatem exantlata pro parte ferre *l. 52. §. 4. h.* conventa præstare *d. l. 52. §. 12.* & ea quæ committendo vel omittendo dolo, culpa lata aut levi admisit, resarcire recuset *l. 47. §. 1. l. 48. h. t. §. ult. Inst. eod.* ita ut negligentiam, cum commodo societati procurato, compensare non possit *l. 25. l. 26. h. t.* Quod & verum, si æs alienum ab uno, stante societate contractum, cæteri pro suâ parte agnoscere nolint, tametsi conditio eâdem demum dissolutâ extiterit *l. 27. h.* ex contractu siquidem unius, cæteri non insolidum, sed duntaxat pro rata tenentur Struv. *Ex. 22. th. ult.* ubi plures allegat. tametsi aliud placeat Lauterbach. *disquisit. de socior.*

 oblig.

ufum quoque amittitur beneficium competentiæ, ... non minus particulari, quàm universali competens *l.63.pr.d.t.* quando quis se socium esse inficiatur. *l.3. in fin. h.t.* aut bona in fraudem futuræ actionis erogat, non verò si occasione acquirendi non utitur *l.68.* §. 1. *eod.* cum non videatur diminuere patrimonium, qui id agit, ne locupletetur *l.6.princ. quæ in fraud. cred.* Nec minus intempestiva & dolo malo facta renunciatio in simili vitio est *l.17.* §. *2. h.* quantumvis enim societatem dissolvat Struv. *d. loc. th.* 41. *in fin.* tenebitur tamen renuncians cæteris ad interesse §. *4. Inst. eod. l.65.* §. 3. *h.* nisi ipsorum non intersit, renunciationem factam esse Felicius *d. loc. n.* 16.

XLIX.

QUod emptorem attinet, si antiquos fundi patrimonialis colonos perturbet s. expellat, contemplatione hujus abusus possessionis commodo privatur *l.3. C. de mancip. & colon.* Aliter enim cum eo, qui emphyteusin fundi publici seu fiscalis, quàm qui privati emit, comparatum est, ille siquidem juri à colono per contractum obtento, stare tenetur, ne alioquin contra fiscum regressum sumat Perez. *ad dict. tit. n. ult.* Brunnem. *ibid. in fin.* Committunt & Nobiles abusum, quando perniciosum urbibus mercimoninm exercent, h. e. si opibus & potentia sua commerciorum totam utilitatem ad se trahunt, atque ita plebejos & infirmiores negotiatores opprimunt, ut ita eleganter declarant textum *l.3. C. de commerc.* Pfeil. *cons. 202. n.33. & seqq.* Marquard. *tr. de Mercator. lib.* 1. *cap.* 10. *n.72. in fin.* Idque verum, sive eam per se ipsos, sive per alios exerceant Gerdesius *tr. de decoctor. th.65. in fin.* Aliàs non omnem mercaturam nobilibus interdictam esse, neque nobilitatem obfuscare, rectè asserit Marquard *dict. loc.* licet aliter sentiant

Ger-

Gerdes. *dict. loc.* Hanau. *tr. de Nobilit. quæst.* 160. Quibus mores retractum concesserunt, simili labi obnoxii redduntur, quando fraudulenter emptores circumveniunt, & non tàm in propriam, quàm alienam utilitatem illum exercent, quod ut evitetur, juramento quandoque onerari solent Richter. *decis.* 76. *num.* 17.

L.

IN re conducta malè sæpius & cum abusu versantur inquilini & coloni *vid. l.* 3. *C. de locat.* quando dolo vel culpa lata aut levi eam deteriorant, eive grave damnum inferunt, tumque vel *committendo*, si ædificia destruunt *l.* 29. *C. eod.* arbores excidunt *l.* 25. §. 4. *ff. ibid.* instrumenta fundi corrumpunt *l.* 19. §. 2. *eod.* incendio culposo nocent *l.* 9. §. 2. *d. t.* aut servos conductos vulnerant *l.* 43. *eod. Omittendo* verò, quando villas prorsus non, aut non debito tempore colunt *l.* 25. §. 3. *d. t.* itemque si aliquod jus rei vel corpus deterius fieri patiuntur *l.* 11. §. 2. *ibid.* nec non si operas promissas non præstant *l.* 27. C. *eod.* & si quæ sunt alia, pluribus notata & observata à Colleg. Argent. *ad dict. tit. th.* 20. Neque verò abusum hunc physicum & naturalem duntaxat in vitio esse, verùm etiam moralem taxari & præstari, rectè notant Interpp. veluti si meretrices aut fures recipiant, aliudve indecens in domo aut villa exerceant, Lauterbach. *ad tit. locat.* §. 1. *num.* 20.

LI.

AMicitiæ gratiâ, si quis aliena gerit negotia & pecuniam domini in usus suos convertit, maximarum seu centesimarum usurarum præstatione abusum illum luere tenetur *l.* 10. §. 3. *mand. l.* 3. *C. arbitr. tutel. l.* 38. *de neg. gest.* nisi palam accipiat, sibique eam, ceu creditum asscribat *l.* 9. §. 7. *de adm. & peric. tut.*

ranet *l.* 19. §. 4. *de neg. gest.* Quod & vero...,
no dissolvendo aliisve necessitatibus eam haud impendit *l.* 13. *eod. d. l.* 19. §. 4. aut fœnori, cum apta se occasio obtulit, & dominus elocare consuevit, non exponit *arg. l.* 13. §. 1. *de usur.* adeò ut casum merè fortuitum, veluti furtum, citra ipsius culpam in ea admissum, præstare obligetur *d. l.* 13. Alia est ratio, quando justam pecuniæ servandæ habet causam, tum enim eventum illum non præstat *ead. l.* 13. sicut & ab usuris fit liber, quando dominus pecuniam recondere potius, quàm exponere solitus *cit. l.* 13. §. 1. *de Usur.* Abutitur & porrò officio suo, quando debitores non convenit *l.* 6. §. *ult. de neg. gest.* cœpta negotia non perficit *l.* 21. §. 2. *eod* insolita prorsus aggreditur *l.* 11. *d. t.* occasionem acquirendi negligit *l.* 7. *C. arb. tut.* debitamque diligentiam non adhibet, quô nomine ex veriori sententia non levissimam, sed levem duntaxat præstat culpam *d. l.* 11. *l.* 20. *C. eod.* §. 1. *Inst. de obl. quæ ex contr. nasc.* Eckolt. *ad tit. de neg. gest.* §. 8. Brunnemann. *ad d. l.* 11. *n.* 1.

LII.

MUltiplicem in tutoribus abusum leges taxant, veluti si inventarium non faciunt *l.* 24. *C. de adm. & peric. tut. l. ult.* §. 1. *C. arb. tut.* tametsi mater sit aut tutor honorarius, cum & huic solvi possit *l.* 14. §. 1. *de solut.* si res tempore perituras non distrahunt *l.* 7. §. 1. *de adm. & peric. tutor.* prædia minus idonea comparant *d. l.* 7. §. 2. pecuniam pupilli in usus suos convertunt *ead. l.* 7. §. 4. contutores suspectos non reddunt *l.* 9. §. 8. *l.* 14. *eod.* & multa alia, unius regulæ generalis schemate adumbrata ab Ulpiano *in l.* 10. *eod. si nempe pupilli nomine non faciunt, quæ quivis idoneus paterfamiliâs facit.*

LIII.

LIII.

SPectant huc denique heredes fiduciarii, quando bona fideicommisso subjecta, alienant & tradunt. Quantumvis enim ejusmodi alienatio sit ipso jure nulla, & dominii translationem neutiquam operetur *l. 69. §. 3. l. 77. §. 7. de leg.* 1. cumprimis si sit fideicommissum familiæ Knipschild. *tr. de fideicomm. fam. cap.* 11. *n.* 26. licet revocatio ab alienante subsecuta *de Petra q. 8. de fideic. n. 62.* totalem tamen in hujus persona amissionem inducit *l. 63. § 3. de leg. 2.* Necminus abutuntur, quando dolum, latam aut levem culpam, circa rem restituendam, committunt *l. 32. §. 3. ad SCt. Treb. l. 47. §. 5. l. 108. §. 12. de leg.* 1. & inventarium facere negligunt *arg. Nov.* 1. *cap. 2.* ob quam tamen negligentiam contra ipsos jurari in litem non posse, communiter tradunt, cum jus singulare favore pupilli in tutoribus introductum *l. 7. de adm. & peric. tut.* ad ipsos extendi non debeat *arg. l. pen. de pœn.*

LIV.

REstat abusus *rerum incorporalium*, pro instituti ratione paucis quoque delineandus. Spectant huc verò privilegia in genere, si contra ea singulare aliquod præsumitur & hoc modo verus eorum usus subvertitur. Idque contingit in *privilegiis* tum *propriis*, tum *alienis*. In *propriis*, si quis ad emissam à dante citationem, contra tenorem privilegii contumaciter non comparet *vid. 2. Feud. 22.* ibi: *Quod si neque venerit ad tertiam citationem, feudum amittat*; ingratus erga eum existit *l. 2. C. de libertin. & eor. liber. 2. Feud. 24.* ibi: *tanquam ingratus existens, beneficium amittit.* crimen perduellionis vel aliud committit *l. ult. ad L. Iul. majest. l. 5. C. eod.* aut ipsius privilegii usum & tenorem offendit, veluti si is, qui copiam aquæ impe-

ſiquidem amittere meretur, qui permiſsa libi abut[illegible] *can. 7. diſt. 74.* & multis aliis locis Juris Canonici, congeſtis ab Aug. Barboſa *lib. 14. C. 83. axiom. 30.* In *alienis* verò, ſi quis privilegium ab eâdem poteſtate profectum, non reveretur & obſervat, cum privilegia per ſuperiores conceſſa, non poſſint nec debeant infringi per inferiores *can. 25. cauſ. 12. quæſt. 2. can. 17. cauſ. 25. quæſt. 2. Add.* Tapia. *ad l. ult. de conſt. Princ. part. 2. cap. 7. per tot.*

LV.

DEinde his accenſenda jura ſingularia. Quantumvis enim inter hæc & privilegia nullam agnoſcat differentiam Manzius *tr. de ſpecial. in jur. comm. quæſt. prælim. 3.* ex ipſa tamen eorum indole ac natura, penitius inveſtigata, aliud docet Strauch. *diſſ. de ſtatutis à ſummo Principe th. 29.* ubi *in fin.* ita ait: *Ius ſingulare ſeorſim agit à juris communis ratione, & rationem ſtatus pro ratione habet l. 16. de LL. l. 162. de R. I. privilegium verò communi juris rationi ſubeſt, illamque applicat ſubjectis propriis & adæquatis, in quantum illa recipiendo ſunt.* Nimirum clarius: Jus ſingulare vocatur ratione cauſæ (ratione perſonæ enim eſt generale) ob quam contra juris communis rationem introductum eſt, & ab ordinariis regulis exorbitat *d. l. 16. de LL.* Cujac. *lib. 15. obſ. 8.* Privilegia verò dicuntur ratione ſubjecti, cui conceſſa, & quidem non contra jus commune, ſed ita, ut ob communem quam ſequuntur rationem, licet unum vel alterum eximat, cum eo coaleſcant, & ſub uno quaſi genere ſtent. Qua de cauſa illud ſeſe habet merè contradictoriè, quia juri, quod ſupponit, verè & realiter contradicit & repugnat. Unde enatum brocardicum: *Ius ſingulare in uno denotat jus commune in contrarium l. 1. ad munic.* Schwartzenthaler. *tr. de ſtipulat. ad l. 12. C. de contr. & comm. ſtip. expl. 192. n. 5.*

num. 5. Hæc verò magis negativè, quia etiam citra alterius juris derogationem, aut tamen apparentem ſaltem, indulgentur & conceduntur, imò hoc ipſo, quô dantur, in jus commune transeunt.

LVI.

SIc uſucapio contra vulgatum & commune porisma: *Neminem cum alterius damno eſſe locupletandum*, introducta, juris ſingularis fragmentum exhibet, illudque temperat ſive mitigat Gebhard. *tr. de Uſucap. cap. 1. §. 1. n. 14. & ſeqq.* Et libertatis favore multa contra communes Juris regulas eſſe introducta, compluribus juris locis proditum eſt *§. ult. Inſt. de donat. ubi* Locamer. *in not.* Econtra ſi mulieribus intervenientibus, & minoribus circumſcriptis ſubvenitur, & hoc modo ſexus imbecillitas, & lubricum ætatis attenditur, privilegium communi juri & æquitati conforme indulgetur. Quod & verum, ſi uni individuo ob benè merita, aut certæ cauſæ, veluti impenſis funeris, ut omne creditum præcedere debeant, tale concedatur *vid. l. 45. de relig. & ſumpt. fun.* Cujac. *dict. loc.* Baeckov. *vol. 1. ad Treutl. diſp. 1. th. 6. lit. E.* Nec commodè obmovetur, interceſſionem quoque & contractum à quovis initum, ex communi præſcripto & regula ſervandum eſſe *l. 1. pr. de pact. l. 1. pr. de conſt. pecun.* Siquidem ſi regula in ſubjectis quibusdam limitatur & officium perdit, non tàm infirmatur, & propter utilitatem contra rationem quicquam decernitur *l. 16. de LL.* quàm potius confirmatur, & lumini ſeu dictamini rationis appoſitè ſubmittitur & ſubordinatur.

LVII.

SI quæ ſunt autem, ſive jura ſingularia, ſive privilegia jure tributa, ex abuſu vel inhibentur, vel interitum experiuntur.

Sic enim usucapio, bono alioquin pub...
non prodest ad acquirendum, si quis eâ abutatur, & statum in initio rem alienam, aut sacro cultui destinatam esse, sciat, ea de causa, impium præsidium nominatum *in Novell.9.* Tabor.*part. elem. part. 2. th. 22.* ἐχθ. Quod de Jure quoque Canonico verum, si quis ex post facto rei qualitatem experiatur *cap. ult. X. de præscript.* Sic licet alioquin libertati, etiam contra jura communia patrocinium præstetur, tamen ea prorsus amittitur, quando major 20. annis sese ad pretium participandum venundari passus est, modò emptor ejus libertatem ignoraverit *§. pen. Inst. de jur. person. l. 9. §. 4. de minor.* in tantum, ut nec beneficium restitutionis ei concedatur, cum læsio tali casu non bona, sed personam concernat *vid. l. 8. C. de nupt.*

LVIII.

MUlieres abutendo, privilegium Vellejani amittunt, quando ejus scientiam habentes, sub specie ac velamento alterius negotii seu contractus, intercessionem supprimunt & ita creditores decipiunt *l. 2. §. 3. l. 6. l. 23. princ. l. 30. pr. ad SCt. Vellej.* aut quando sexum mentiuntur, & habitu virili incedunt Laur. *ad tit. de SCt. Vellej. §. 2. n 6.* Minores verò privilegium restitutionis, quando in contrahendo dolum admittunt *l. 9. §. 2. de minor.* aut pro majoribus fraudulenter sese gerunt, talesque ex conformatione corporis probant *l. 2. & 3. C. si min. se major.* Colleg. Argent. *tit. de minor. th.* 77. Filiifam. itidem privilegium Macedoniani, si per mendacium sese patresf. asseverant *l. 1. C. de SCt. Maced.* dummodò creditores, facta licet sollicita inquisitione, veram eorum conditionem explorare non potuerint, de Jena *tr. de Maced. sect. 5. aph. 4. n. 1. & 10.* Ulterius etiam mercatores, qui mercaturæ officio abutuntur & falliti seu bancæruptores existunt Marquard. *tr. de Mercator. lib. 4.*

cap.

cap. 8. n. 1. & seqq. Postremò illi, quibus jura beneficium competentiæ tribuunt, quando ad illud tanquam inertiæ præsidium, seu ut in posterum quietè vivere, & à laboribus liberi esse possint, convolare audent, cum tamen artificio, quod callent, congrua sibi alimenta parare possint Jason. *ad §. 38. de action. n. 7.* Itemque qui bona in fraudem debitorum dilapidant, & æs alienum fraudulenta hac intentione, ut nihilominus eô uterentur, cumulant *l. pen. de jur. dot.* Covarruv. *lib. 2. variar. resolut. cap. 1. num. 8.*

LIX.

BEneficiorum (*vid. §. 5. Inst. de hered. qualit. & differ.*) quoad abusum eadem est ratio, quæ privilegiorum. Utut enim latissimam interpretationem, in privilegiis non itemobtinentem, *cap. 7. X. de privil.* Richter. *vol. 2. cons. 110. n. 10.* recipiant *l. 3. de const. Princ.* præprimis quando largitiones sive liberalitates quasdam respiciunt Wissenbach. *disp. ad ff. 4. th. 19.* in tantum, ut hanc non minus quoad verba, quàm res, personas, tempus, aliasve circumstantias admittant Tapia *ad dict. l. 3. cap. 7. & multis seqq. add.* Barbos. *lib. 2. cap. 5. axiom. 17.* cum liberalitas Principis frœno subjacere non debeat *l. pen. C. de donat. int. vir. & uxor.* dummodò non concernant ea, quæ ad Principem jure regalium pertineant Brunnemann. *ad cit. l. 3. n. 6.* tamen si contra voluntatem atque gratiam concedentis ad abusum perperam trahantur, oppidò ea amitti necesse est *arg. l. 1. & ult. C. de revoc. donat. cap. 12. X. de Censib.* Quare non dubitandum, quod si pupillus alimentis à Principali gratia obtentis, & alioquin ad plenam usque pubertatem percipiendis *l. 14. §. 1. de alim. leg.* abutatur, eorum emolumento destituatur, si modò non culpa, sed dolo id fuerit secutum Tapia *d. part. 2. cap. 7. n. 2.* Quod & verum, si liberalitatis principalis socius, ad quem ea socio sine herede decedente, devolvitur *t. t.*

C. fr liber, imp. fol. & c. ... *donat.*

LX.

VEnerandæ Romanæ leges divinitus per ora Principum promulgatæ, *can. ult. cauſ. 16. quæſt. 3.* ac decreta virtute Numinis divini ſcripta *Nov. Leon. 55.* rem ſanctiſſimam continent *l. 1. §. 5. de var. & extr. cognit.* & firmiſſima tranquillitatis publicæ atque boni publici ſunt ſuſtentacula *Nov. Leon. 36.* ita ut eapropterer ipſe Imperator vocetur Lex *Nov. 89. cap. 10. in fin.* neque tamen à labe abuſus liberæ manere poſſunt. Haud rarò ſiquidem contemptores experiuntur *Nov. 12. cap. 12. in fin.* non ſecundum illas, ſed de ipſis perperam & ſiniſtrè judicatur contra *can. 2. diſt. 4.* mens & ſententia in earum fraudem ſupprimitur & aliovorſum trahitur *l. 29. de LL.* prætextu & velamento æquitatis infringuntur, & ſub authoritate juris ſcientiæ pernicioſo errore deturpantur, ut graviter ait Celſus *in l. 91. §. 3. de V. O.* interpretatione inconvenienti, detorta, cenſoria atque correctoria eluduntur *l. 20. l. 30. de LL. junct. l. 1. §. ult. de dol. mal. & met. except.* Struv. *Ex. 46. th. 35.* opinionum ſæpius confictarum concertationibus, incertæ atque dubiæ redduntur Klock. *tom. 3. conſ. 117. n. 54.* Bene Cicero: *Omnia ſunt incerta, cum à jure diſceſſum eſt, nec præſtari quicquam poteſt, quale futurum ſit, quod poſitum in alterius arbitrio, ne dicam libidine*; neglectis eorum fontibus interpretum ſententiæ perſonatis pedibus inducuntur Tabor. *Barboſ. locupl. lib. 13. cap. 25. ax. 9.* optimis, quibus nituntur, rationibus ſusque deque habitis, aut non ſatis bene inveſtigatis, nudorum placitorum titulo traducuntur. Et ſi quæ hanc in rem adduci poſſeat alia. Nihil tamen legum authoritati, & ſummæ artis hujus præſtantiæ abuſu iſthoc decedere poterit. *Vid.* eleganter Pfeil. *conſil. 197. per. tot. Si enim ex abuſu artis & vita abutentium, ipſam improbare, rectè*

uten-

atentes simul expellere aquum siet, quæ ars, qui artifices in civitate consistent? Verba sunt viri, de vera Legum Romanarum prudentia, optimè meriti Dn. Davidis Mevii prodr. *Iurispr. Gent. commun. inspect. 9. num. 7.*

LXI.

SErvitutum porrò abusus nonnunquam deprehenditur, quando inciviliter seu cum insigni fundi servientis detrimento usurpantur *l. 9. de servit.* aut modus iis præscriptus haud observatur *l. 4. §. 1. & ult. eod.* si modò ita comparatæ sint, ut temporis atque mensuræ determinationem sive moderationem admittant Cœpolla *tr. de servit. ad dict. l. 4. §. 1. & 2.* Unde qui alio vehiculi genere utitur, quàm debebat, aut alio quàm permisso pecudum genere, aut alio tempore aut loco, dubio procul servitutem amittit, secus ac ille, qui latiori viâ usus est, aut aquæ concessæ aliam admiscet, cum diversa sint, aliud facere & plus facere *l. 10. & 11. si servit. vindic. Add.* Fritsch. *de Iur. Compasc. th. 18.* Si quis etiam aliter, quàm permissum fuit tempore primæ constitutionis, utatur servitute, non levem abusum committit *l. 12. C. de servit.* veluti si quis servitutem sibi suæque familiæ concessam, ad eandem postea auctam extendere & dilatare velit, concessio siquidem semper restringenda ad tempus contractus *l. 69. de contr. empt.* Carpzov. *lib. 1. respons. 45.* Alia est ratio, si fundus postea per alluvionem auctus, tum enim servitus quoque ad tale augmentum citra abusum licitè extendi potest Carpzov. *d. l. n. 9. & seqq.* quanquam aliud videatur Brunnemanno *ad dict. l. 12. C. de servit.*

LXII.

POstremum occupet locum abusus actionum, tumq; vel *instituendarum* vel *institutarum*. *Illarum*, si quis temerarium

liti-

litigium instituit, aut reum per fraudem ... vexat *l. 233. de V. S.* Idque si fiat in civilibus, victus victori ad expensas refundendas tenetur *l. 13. §. 6. C. de judic. cap. 4. X. de pœn.* tametsi liti renunciatum Manz. *ad §. 1. Inst. de pœn. tem. litig. n. 14.* Quod & verum, si quis lite temerè motâ, alium in possessione turbat, eamque hac ratione dubiam reddit *l. ult. C. quib. ad libert. proclam. non licet.* In criminalibus verò, juxta *L. Rhemniam* antiquitus usitatam, frons calumniatoris lit. K. notata *l. 1. §. 2. ad SCt. Turp.* Cujac. *lib. 7. obs.* 13. hac verò ea de causa, ne facies ad similitudinem pulchritudinis cœlestis figurata maculetur, ut dicitur *in l. 17. C. de pœn.* obsoletâ, similitudo supplicii dictatur *l. ult. C. de calumn.* ita ut super rei absolutione, & hac simul, una sententia pronunciari possit Richter. *tract. de signif. verbor. voc. calumniosè.* Hodiè verò præter refusionem expensarum, non nisi pœna arbitraria dictari solet Carpz. *prax. Crimin. quæst.* 116. *n.* 41.

LXIII.

PRæmeditatè quoque agere differens, donec reus exceptione, probatione, vel alia defensione destituatur, veluti si, actionem differat, usque dum reus ábfuturus sit, huc pertinet Wesenb. *ad tit. C. de Except. n. 9.* Quæ malitia ne reo obsit, eumque competenti præsidio privet, concessum est ei remedium *ex L. si contendat. 28. de fidejuss.* cujus virtute, actore non agente, impetrat, ut judex de exceptione sibi competente, an in facto & jure sit fundata, cognoscat, deque illa pronunciet Lauterbach. *diss. ad dict. l. 28. th. 54. n. 8.* Idem judicandum de eo, qui actionem competentem dolosè & adversarii opprimendi gratiâ cedit potentiori, quo nomine amissione ejusdem punitur *l. 2. C. ne lic. potent.* *Institutarum* verò, si quis eam, quam legitimè movit, & super quâ litem contestatus est, vel diffi-

diffidentiâ causæ, vel reum vexandi, & sumptibus inanibus onerandi causâ, nimis protrahit, & immortalem quasi facere studet *Vid. Rec. Imp. de ann. 1654. §. 64.*

LXIV.

DEducta hactenus investigatio apprimè ostendit, in ἀνομίᾳ, seu usurpatione contra jus constitutum, quæsitum vel competens, facta, ex parte agentis, & læsione inde eveniente ex parte patientis, abusum consistere, & in esse deduci *Videsis §. 2. supra.* Deductum verò nonnunquam pœnali coërcitioni, quandoque verò rei persecutioni subjacere, sicut non minus ex variis modis, quibus abusus committitur, quàm etiam ex operationibus illicò subnexis, sufficienter inclarescit; Non tamen prætereundum, abusum non rarò effecisse, ut multa prorsus abrogata & è medio sublata fuerint, ex quibus brevitatis studio pauca saltem, & quidem ex quolibet jure unum adferre sufficiet. Sic enim facultas oppignorandi fundum dotalem cum mulieris consensu, & nimia exheredandi licentia interdicta & sublata *pr. Inst. quib. alien. lic. vel non. princ. Inst. de exhered. lib. Nov. 115. c. 3.* cum non infrequenter evenerit, ut blandimentis maritalibus consensus mulieris, novercalibus verò iniqua exheredatio extorta, & hoc ipso juris permissi abusus admissus fuerit.

LXV.

EPulæ charitatis seu agapæ, uti vocantur *in can. 1. dist. 42.* licet sub initium Ecclesiæ Christianæ, S. Eucharistiæ adjectæ, intuitu tamen abusus in ædibus sacris prorsus sunt prohibitæ *can. 4. d. dist. 42.* Schilter. *Inst. Iur. Canonic. lib. 2. tit. 3. §. 18.* Quod & verum in privata pœnitentia sive satisfactione, cumprimis cum nimiæ subinde superstitiones eam fuerint comitatæ Schilter. *d. lib. 2. tit. 4. §. 21.* Usus juramenti, assumptis 12. sacramentalibus, itemque duellorum & explorationum in

causis feudalibus receptus ...
abolitus, cum jusjurandum inter alios præstitum, tertio nec prodesse nec obesse debeat *l. 10. si ventr. nom. in possess. eat.* Vultej. *de feud. C. 3. n. 38.* & iniquum sit aliquem de facto alieno jurare *l. 11. §. 2. de act. rer. amot.* Præterea ab iis certitudo peti non potest, quæ incertitudine laborant, quin & impiâ superstitione abundant Ludwel. *syn. feud. cap. ult.* Nec aliunde quàm ab abusu petendum, quod Ganerbinatus defensionis causa contra insultus latronum primitus institutus, deinceps fuerit reprobatus *R. I. de anno* 1495. 1500. *&* 1521. cum arces hunc in finem exstructæ latrociniis postmodum atque deprædationibus ansam dederint, eaque confœderatio ex optimo initio in pessimum eventum degeneraverit. Bechm. *ad Aur. Bull. Ex. 9. n. 26. Et Exercit. Iur. publ. 7. th. 2.*

LXVI.

QUæ disquisitioni huic adversentur, vel cognata sint, ultimo loco, subnectenda. Et quidem usum, seu leges, seu conventione, permissum, cum abusu haud esse compatibilem, quilibet facilè deprehendit, atque exinde quoque colligitur, quòd Imperator *in* §. 10. *Inst. de testam. ordin.* insinuet, ita jure permisso utendum esse, ne quis eodem abutatur. Finitimi verò sunt abusus alii, largo modo sic dicti, qui diversimodè committi solent. Quibus & accensendi illi, quos Augustinus de 12. abusion. collegit. Nimirum *si sit sapiens sine operibus, senex sine religione. Adolescens sine obedientia. Dives sine Eleemosyna. Fœmina sine pudicitia. Dominus sine virtute. Christianus contentiosus. Pauper superbus. Rex iniquus. Episcopus negligens. Plebs sine disciplina. Populus sine lege.* Potuissemus equidem latius excurrere, & plura subinde addere, sed ne nimium excrescat commentatio, eam intra hos limites impræsentiarum coarctamus.

Addi-

Additamenta.

1.

SPonsio non minus de re turpi, quàm honesta, certo tamen modo, fieri potest.

2.

Emptor ad usuras pretii tardius soluti, tenetur ob moram, non verò fructuum perceptionem.

3.

Si emptor moram in non tollendo vino committat, venditor id licitè & justè effundere valet.

4.

Essentiæ usus non reclamat, si usuarius unà cum convivis & hospitibus eum percipiat.

5.

Quantumvis sponsus fornicationem commiserit, aut virgine quadam abusus fuerit, non tamen eapropter matrimonium consummatum ex communi DD. opinione rescinditur.

6.

Fidem & reverentiam Domino debitam, non offendit Vasallus, quando cum concubina ejus concumbit.

7.

Ingenii & exercitii causa, dum ludunt Clerici, partibus officii sui haud abutuntur.

Nobi-

NOBILISSIMO FLORENTISSIMO
ET CLARISSIMO

DN. JOH. REINHARDO BÖDICKER,

Hunc ceu ſummi faſtigii prodromum officiosè gratulatur, & auſpicatos ad gloriam aſcenſus, propensâ mente apprecatur,

JOH. DANIEL REYSER, D.

Ex uſu legum culpoſum juris abuſum
Edere, laudatum juris & artis opus.
Ex uſu legum profundum juris abyſſum
Emenſis ſpatiis TE penetrâſſe probas.
Ex uſu legum ſi pravum viceris uſum
Effrenæ partis vanus abuſus erit.

FINIS.